

Ölçme ve Araçlarında Aranılan Temel Nitelikler

Niteliksiz bir ölçme, her türlü bilimsel çabayı değersiz kılabilir.

Bu nedenle, ölçmede aranılan niteliklerin bilinmesi ve bunları sağlayıcı önlemlerin alınması son derece önemlidir.

Tutarlık (Güvenirlik)

Ölçmelerde aynı süreçlerin izlenmesi hâlinde benzer sonuçların alınması istenir.

Aksi hâlde, her defa farklı çıkan sonuçlardan hangisine itibar edileceğine karar verilemez.

Bu, bir bakıma, araştırmalarda alınan bir sonucun, başka araştırmacılar tarafından da test edilebilmesini sağlar.

Geçerlik

Ölçmede geçerlik, ölçülmek istenen şeyin doğru bir şekilde ölçülebilme derecesidir.

Bir başka deyişle, ölçülmek istenenin başka şeylerle karıştırılmadan ölçülebilmesidir. Buna “doğruluk” da denir.

Ayrıntılı Planlama

Araştırma amacı ile veri toplamada planlılık esastır. Eğitilmiş - eğitilmemiş, genç - ihtiyar hemen herkes, günlük yaşamının bir parçası olarak çeşitli yollarla veri toplayıp, yorum ve yargılarda bulunmak durumundadır.

Ancak bilimsel anlamda veri toplamada; bilinen, sistemli ve seçici bir sürecin izlenme zorunluđu vardır.

Öndeneme ve Geliştirme

Hazırlanan araştırma planı, uygulamaya aktarılmadan önce, bir “öndeneme” den geçirilir.

Öndeneme ve Geliştirme

Öndenemede, planın amaca uygunluğu ile süreçlerin işlerliği sınanır.

Bu aşamada, “toplanmak istenen veriler amaca uygun olarak toplanabiliyor mu?

Kayıt sistemi uygun mu?

Veriler, planlandığı şekilde işlenmeye ve çözümlenmeye uygun mu?

Alınabilecek sonuç, problemin olası çözümüne ışık tutabilecek nitelikte mi?

Böyle bir araştırma için planlanan zaman ve öteki olanaklar yeterli olacak mı?”

gibi çeşitli sorulara cevap aranır.

Veri Toplama Teknikleri

Aslında, her türlü veri toplama işlemi, bir tür gözlemdir. Araştırmacı, verilerini **doğrudan ve dolaylı gözlemlerde bulunarak** toplar.

Bu temel yaklaşımlardan hangisinin izleneceği, toplanmak istenen veri türü ile bunların bulunduğu kaynakların özelliklerine bağlıdır.

Çoğu araştırmada, her iki yaklaşım birlikte kullanılır.

GÖZLEM - Tanımı ve gerekçesi

Hemen her şeyde olduğu gibi, gözlemin de farklı tanımları vardır.

Sözlük anlamda gözlem “bir şeyi iyi anlamak için onun kendi kendine meydana çıkan türlü belirtilerini gözden geçirmek” olarak tanımlanmaktadır.

Özsoy, gözlemi “belli bir kimse, yer, olay, nesne, durum ve şarta ait bilgi toplamak için” belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakış ve dinleyiş olarak tanımlamıştır.

Gözlem araçları

Çoğu gözlemde, gözlemcinin duyu organları kendi başlarına yetersiz kalır. Weiser'in de belirttiği gibi, gözlemde "... insan, yardım görmeden, yalnız duyularıyla hareket edecek olsaydı, tabiatın sırları üstünde bir çizik yapmaktan başka bir şey yapamaz"dı.

Bilim ve uygarlık, büyük ölçüde, duyarlı araçların yapımıyla birlikte ilerledi.

Gözlemcilerin seçimi ve eğitimi

Araştırmada, araştırmacı dışında gözlemci kullanılacaksa, gözlemcilerin seçimi ve yetiştirilmesi büyük önem taşır.

Araştırmacı, “herkesin iyi bir gözlemci olamayacağı” varsayımı ile hareket ederek, gözlemci seçimine özen göstermelidir.

GÖRÜŞME – Tanımı ve Gerekçesi

Görüşme, *sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir.*

Görüşme, çoğu zaman yüz yüze yapılıyor olsa da telefon ve televizyonlu telefon gibi anında ses ve görüntü iletilicileri ile de yapılabilmektedir.

Ayrıca, duyma ve konuşma engeli olan kişilerle gerçekleştirilen hareketli (simgesel) iletişim de görüşme sınıfına girer.

Görüşme süreci

Görüşmenin başarıya ulaşabilmesi, büyük ölçüde, kaynak kişinin yeterince güdülenmesine; soruların, içerik ve biçim yönünden, birörnekliğinin korunabilmesine ve iyi bir kayıt sisteminin varlığına bağlıdır.

Bu ise rahat bir görüşme yeri de dâhil olmak üzere, fiziki ve psikolojik olarak uygun bir ortam gerektirir.

Verilerin kaydedilmesi

Görüşmede verilerin kaydedilmesi, görüşmecinin sorumluluğundadır.

Bu amaçla, görüşme anında ya da hemen sonra, özet niteliğinde notlar tutulabilir; önceden hazırlanmış görüşme kılavuzu üzerinde seçenekler işaretlenebilir ya da ses ve görüntü kayıt cihazları kullanılabilir.

Bu yaklaşımlardan hangisinin izleneceği, büyük ölçüde, görüşme konusuna, kaynak kişilerin tutumuna ve olanaklara bağlıdır.

Görüşmecilerin seçimi ve eğitimi

İyi bir görüşmecinin zeki; duyarlılığı yüksek duyu organlarına sahip; görüşme konusuna karşı, bilinen ve belli bir yönde koşullanmamış; görüşülen kaynak kişilerce bilinen ve onları olumsuz yönde etkileyebilecek din, dil, sosyoekonomik düzey, cinsiyet, renk vb. ayrılıkları olmayan; dürüst, kurallara ve farklı koşullara uyabilen; fazla heyecansız ve çatışmaya girmekten zevk almayan kişilikte; özellikle serbest görüşmeler için, görüşme konusunda uzmanlaşmış biri olması gerekir.

Olası yanılığı kaynakları

Yazışma ile veri toplamada, grşmedekine benzer şekilde araştırmacı ve kaynak kişilerden gelebilecek olası yanılığlara ek olarak, yazışma aracının (anketin) kendisinin ve dönüş oranının düşüklüğü de önemli yanılığ kaynaklarındandır.